

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: מנדיל	שם פרטי: נעמי
--------------------	------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: צוקרמן		בלועזית Zuckerman	
שם פרטי איתו נולדתי: נעמי	בלועזית Naomi	מין: נקבה	שנת לידה: 18.2.1931
עיר לידה: רומא	בלועזית Rome	ארץ לידה: איטליה	
שם פרטי ושם משפחה של האב: מנשה (ארקולה) (Hercoulen) צוקרמן		שם פרטי ושם נעורים של האם: ג'ובנה (חנה) פיליפי - Giovanna Filippi	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: גואידוניה	בלועזית Goaidonih	ארץ המגורים: איטליה	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) יסודית	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמידה	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: Guidonia(Italy), Firenze (Italy), Caserta (Italy), Agropontino (Italy), Suzo (Italy), Sezze (Italy)			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו		בלועזית	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי:		תאריך השחרור:	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי		שנת עליה: 1945	במידה ועלית באנייה, ציין את שמה "פרינסס קאתלין" Princess Kathleen

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי ברומא בשנת 1931. לאחר כשנתיים ב-22.9.1933 נולד אחי אפרים שכונה באיטלקית סקיפיו או Scipione. בגלל מחסור בעבודה התנדב אבי לצבא האיטלקי ונשלח בשנת 1936 למלחמה בחבש. שם היה כשנה. בנוסף להיותו חשמלאי, אבי מאוד אהב לצייר ולפסל. אחד הכמרים האיטלקים שהתלווה לצבא ביקש מאבי להכין לכנסייה פסלים של קדושים נוצרים. אחד הפסלים שאבי עשה נמצא ומוצג כיום בוותיקן.
בגיל 6, 1937, עברנו לגור בגואידיניה Guidonia, עיר שהקים מוסוליני לשירות שדה תעופה צבאי שהיה במקום במרחק כ-30 ק"מ מצפון-מזרח לרומא. אבי קיבל עבודה כחשמלאי ובודק מנועי מטוסים בשדה התעופה ולכן עברנו לגור שם.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות

בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

אחרי כשנה או שנתיים פיטרו את אבי מעבודתו והוא מצא עבודה כחשמלאי בהקמת בית חרושת למלט במקום. בערך בשנת 1940 הכניסו את אמי לבית הסוהר לחודש ימים בגלל שנתפסה מדברת נגד מוסוליני עם חברותיה. את אבי האשימו שהוא אנטי-פשיסט ושאינו מגיע לאספות הפשיסטים. המתינו לו שיחזור מעבודתו ונתנו לו מכות כל כך חזקות שעור התוף באוזניו נקרע. בית הסוהר בו הוחזקה אמי נמצא בטירה בעיירה ציורית בשם טיבולי Tivoli. דודתי, שהגיע למקום עם בעלה שעבד במקום כצבעי, דאגה לנו בחיי היום יום והייתה לוקחת אותנו לטירה בכדי שנוכל לראות את אימא. אחרי שאמי השתחררה, ביקשו מאבי שיעזוב את המקום ויחזור לעיר הולדתו פירנצה (שם נולד בשנת 1905). נתנו לנו ניירות שאסרו עלינו לצאת מאזור פירנצה. הנסיעה לשם הייתה קשה מאוד והיה קשה למצוא מקום לגור בעיר עצמה. אבי היה כהן ופעיל בבית הכנסת והקהילה. שם הצטרפתי לארגון ציוני ותנועת נוער לילדים יהודים ע"ש וראדיי Varadii.

בערך בספטמבר 1942 הגיעו הגרמנים לפירנצה. אבי שראה מחלון הבית חיילים גרמנים יושבים בבתי הקפה, הבין מיד את הסכנה שהגיעה ורץ בין בתי היהודים להזהיר שהגרמנים הגיעו ושצריך לברוח אחרת הם יהרגו את כולנו. רבים מהיהודים ביטלו את הזהרות אבי וביקשו שלא יעשה פאניקה. לצערי רבים מהם שנשארו ושלא ברחו נשלחו לאחר מכן למחנות הריכוז וההשמדה. אבי אסף את כל כלי עבודתו, שהיה קשה מאוד לסחוב אותם בגלל משקלם, עזבנו את פירנצה ונסענו לכפר הולדתה של אמי Caserta. שם שהינו כארבעה חודשים. התגוררנו ביחד עם הרבה אנשים שברחו מרומא עקב ההפצצות הרבות. הצפיפות במקום הייתה רבה. עזבנו את Caserta וחזרנו לרומא לאחיותיו של אבי. מצב הכלכלי לפני המלחמה היה טוב. הן כבר לא יכלו להישאר ברומא ולנו היה מסוכן להישאר בלי תעודות ואישורים. לכן הן הציעו שניסע ביחד לאזור הביצות ב-Lazio דרומית לרומא ונקרא Agropontino, שם יש להן שטח ובית לגור. לבסוף אנחנו ברחנו לשם ואילו אחיותיו של אבי שילמו לבתי חולים פרטיים ברומא שיחזיקו אותן כחולות ויסתירו אותן.

אזור ה-Agropontino הוא אזור ביצות שיושב ע"י מוסוליני בכדי להפוך אותו לאזור חקלאי. הגרמנים מפחד מפני פלישה אמריקאית הציפו את האזור הזה מחדש ע"י פתיחת הסכרים והפיכתו לאזור ביצות. כתוצאה מכך הוצף הבית בו התגוררנו עד גובה הקומה הראשונה. היינו יוצאים מהבית עם סירה קטנה. הפחד הגדול היה ממחלת הקדחת מכיוון שבמקום היו מלא יתושים. דודתי דאגה שייבנו לנו צריף במקום גבוה שלא היה מוצף מים. לאט לאט התחילו להגיע לאזור יהודים שברחו מכל מיני מקומות. אינני יודעת איך אבל הם ידעו שאנחנו יהודים ובאו לביקש עזרה. הגיע יהודי עשיר שברח מרומא וביקש לקנות חיטה בתמורה לקילו זהב שהיה לו. דודתי מתוקף מגוריה במקום הייתה מקבלת גרגירי חיטה לזרוע בשטח הביצה שיובש. בגלל שהאזור הוצף ע"י הגרמנים לא היה ניתן לזרוע ולכן נשארה ברשותה כמות גדולה של חיטה שאוכסנה בעלית גג. אבי שלא רצה לעשות מסחר בגרגירים ולנצל את הצורך באוכל של היהודים שברחו, נתן ליהודי מרומא עשר קילו של גרגירי חיטה וסרב לקבל תמורה כלשהי. העמסנו את שקי החיטה על סירה ויצאנו ללוות אותו בסירה. פתאום הופיע חייל גרמני שדרש לקבל לידי את הסירה ולבדוק את ביתנו. אבי שדיבר גרמנית התנגד בכל תוקף למסור לידי את הסירה ולאפשר לו להיכנס לבית. החייל ביקש מאבי להציג תעודות ואבי כנגדו ביקש גם כן שהחייל יציג לו תעודות. החייל הוציא את תעודותיו אבל אבי הוציא גרזן מהסירה ואיים עליו שלא יאפשר לו להיכנס לבית בשום אופן. אני שהייתי בסירה עם היהודי מרומא, רעדתי מפחד. היהודי יצא מהסירה, החזיק את אבי ואמר לחייל הגרמני שאבי קצת לא בסדר ומאוד עצבני. אבי שראה אותי חיוורת לגמרי ורועדת מפחד הסכים לאפשר לחייל להיכנס לבית ולערוך סריקה. הוא לא מצא דבר אבל הסכנה הייתה כל כך גדולה מכיוון שבנוסף לחיטה הסתתר אצלנו גם חייל אנגלי פצוע, טייס מדרום אפריקה ששירת בצבא הבריטי ומטוסו הופל באזור. הוא הצליח לצנוח אבל ניפצע. האיטלקים המקומיים עזרו לו והביאו אותו אלינו למסתור. קראו לו מארק. החייל הגרמני שהתעקש לערוך חיפוש אמר לאבי שהוא בא לחפש חיטה ואנגלים. פחדנו מאוד שהוא יחזור עם חיילים נוספים לנקמה. לכן בערב עזבנו את הבית וברחנו שוב.

אישה טובה אחת אמרה לנו שתסדר לנו מקום מסתור ושנבוא ל-Suzo, עיירה קטנה. היא סידרה דירה שנוכל לגור בה תמורת תשלום. לא היה לנו כסף אבל דודתי שלחה לנו כך שנוכל להישאר שם. ב-Suzo, הכלבה של דודתי שלקחנו אתנו, חלתה בכלבת ונשכה אותי ותשעה אנשים נוספים. נאלצתי לקבל זריקות כואבות. אבי הלך לחפש שפנים שיפיקו מהם נוזל לחיסון. היה קשה מאוד למצוא שפנים אבל אבי הביא מספיק כך שאקבל את החיסון. בסוף קיץ 1944 שוחרר האזור הדרומי של איטליה כולל אזור העיירה Suzo בה היינו.

כשהגיעו החיילים הצרפתים והאנגלים הבנו שלמרות הרוע של החיילים הגרמנים הם עדיין היו "ג'נטלמנים" ולא התעסקו עם הנשים והבנות. החיילים הצרפתים מלגיון הזרים במיוחד התנהגו בצורה מזעזעת וברוטאלית, אנסו ורצחו נשים וילדות. הכול היה הפקר עבורם. אבי שפחד לשלומנו, הביא לבית אנשים שישמרו עלינו.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

כששוחררנו קיבל אבי מהממשל הזמני עבודה בשדה התעופה ב-Lecce אולם הוא דיבר כל הזמן על עלייה לישראל. הוא פגש מישהו שהסביר לו מה הוא צריך לעשות בכדי לעלות. אבי סידר מה שהיה צריך ובמרץ 1945 עלינו לארץ כל המשפחה. הגענו לחיפה על האוניה "פרינסס קאתלין" Princess Kathleen, עברנו חיטוי ב-DDT ומשם ברכבת לעתלית. היינו כל כך שמחים שקשה להסביר עד כמה.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

באיטליה הייתי ילדה חזקה ובריאה. רכבתי על אופניים יותר טוב מהבנים, בלי ידיים ובריחות מסוכנות למרות פחדה הרב של אמי. בביצות, כשאני רק בת 11, השטתי סירה וחתרתי במשוטים. בביצות למרות כל היתושים והתפרצות הקדחת לא חליתי, אבל פה בארץ מספר חודשים אחרי שהגעתי חליתי במלריה (כפי שנקראה אז "קדחת טרופיקלית"). בתחילה לא הבינו מה יש לי אבל אחרי שאבי התעקש עשו לי בדיקה שהראתה שיש לי מלריה ואז קיבלתי טיפול מתאים.

מעלתית העבירו אותנו לאזור התחנה המרכזית הישנה בת"א בריכוז של עולים. אכלנו במטבח פועלים ברחוב לוינסקי. לאחר מכן עברנו לשיכון עולים בגבעת רמב"ם בגבעתיים. לבית היה חדר אחד והשירותים והמקלחות היו בחוץ בחצר. היה קשה אבל שמחנו שאנחנו כאן. אבי נישלח לעבוד בשדה התעופה בלוד. אמי עבדה בבית חרושת "קשת".

לצבא התגייסתי בשנת 1950 שם שרתי במרכזיה בפיקוד שמיני. אחרי מספר שנים פגשתי את בעלי, משה מנדיל, אף הוא ניצול שואה. המתנו שהוא יסיים את לימודיו בטכניון ואז (1958) התחתנו. ביתנו הבכורה מרים נולדה בשנת 1959. הבן השני אביב נולד בשנת 1963 ובננו הקטן יוחנן נולד ב-1972. מהיום שנולדו הילדים חייתי בארץ בפחד ובחרדה לשלום. המלחמות שעברנו בארץ ובהם הבנים נלחמו היו קשות מאוד עבורי. למרות חרדתנו והדאגה לשלומם שירתו ילדנו בצבא ובתפקידים קרביים. אביב בננו הגדול הגיע להיות סא"ל, מג"ד בתותחנים. בננו הקטן יוחנן שירת במפקדת מחנה ברפיח שם היה בסכנת חיים יום יומית. בכל יום התקשר להודיע שהוא חזר בשלום מסירות ומפעילות היומית. כיום אביב מהנדס בניין וממשיך במשרדו של משה להנדסת בניין, ויוחנן רואה חשבון. בתי הבכורה מרים סיימה באוניברסיטת בר-אילן "ספרות משווה" ונישאה לרופא עיניים. בתה מעיין זמרת אופרה ובנה משרת בצבא. יש לנו שישה נכדים משלושת הילדים. חניכתי את ילדיי לאהבת ישראל.

בגלל הסבל ותנאי החיים הקשים לאורך זמן בביצות באיטליה, החלו להופיע בעיות בריאותיות, בייחוד עם ליבי, מספר שנים אחרי תום המלחמה והגעתי לארץ. טופלתי ע"י רופאים ובתרופות לאיזון הלב במשך כל השנים. בגיל 60, בעקבות התקף לב, נאלצתי לעבור ניתוח מעקפים בליבי. כארבע שנים לאחר מכן, בשנת 94 לערך, עברתי אירוע מוחי קשה שהותיר אותי ללא יכולת להניע את יד ימין ולדבר. אולם כוחי רוחי עמדו לצידי והתגברתי. לפני כעשר שנים חליתי במחלת הפלימיאלגיה שעדיין לא הייתה מוכרת אז בארץ. המחלה ריתקה אותי למיטה עם כאבים חזקים ביותר. הטיפול האינטנסיבי בקורטיזון כנגד המחלה גרם לתופעות לוואי של הרס חוליות עמוד השדרה והעצמות. כתוצאה מכך ובנוסף ממחלת האוסטיאופורוזיס (דלדול העצם), תשע חוליות בעמוד השדרה שלי צנחו. ירדתי עשרה ס"מ בגובה עקב צניחת החוליות. כיום אני מתפקדת, הולכת ומדברת, אבל...

קשה.

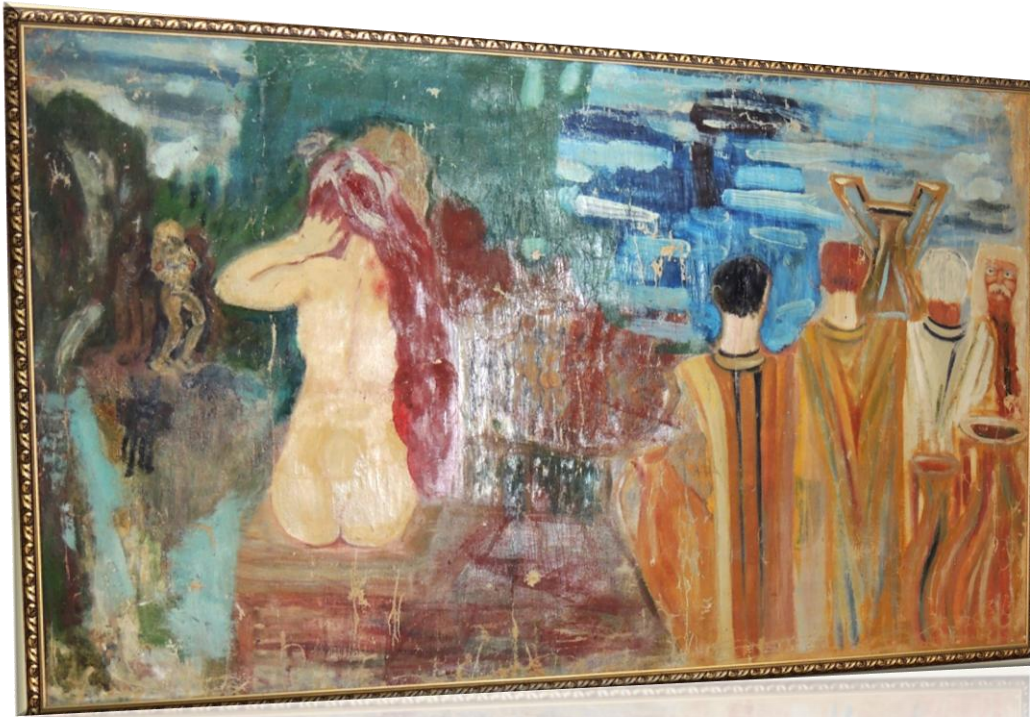
בארץ אני אוהבת הכול. איטליה היא מיוחדת אבל אני אוהבת את ישראל בכל נשמת. למרות החיים הקשים הייתי מאושרת בארץ. ארץ ישראל היא אחת ויחידה וצריך לשמור עליה. הרצון שלי לחיות ולהמשיך למרות המצב הבריאותי נובע אך ורק מהנכדים שאני רוצה להמשיך ולראות גדלים ומתקדמים. אמרתי פעם למישהי, אנחנו רק נולדים ואלוהים נותן לנו הכול: עיניים, אוזניים, יופי, ... הכול. כשאנחנו מזדקנים הוא לוקח לנו לאט לאט את הכול חזרה, דבר אחרי דבר. אני כבר בקושי שומעת, העצמות כואבות, הראיה לא משהו, ... אבל את מה שיש בלב אי אפשר לקחת.

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

הסבר לתמונות:

הציור "יציאת מצרים". הצייר הוא אביה של נעמי, מנשה צוקרמן
פסל דמות אמה של נעמי מנדיל. הפסל הוא אביה של נעמי, מנשה צוקרמן

ראיון: דוד פרקש
נס ציונה, יוני 2013